

صیانت از جمعیت شهری در برابر تهدیدات دشمن با رویکرد پدافند غیرعامل (مورد مطالعه کلانشهر تهران)

حمیدرضا ارشادمش* - دانش آموخته دکتری مدیریت راهبردی پدافند غیرعامل دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران

چکیده

صیانت از سرمایه‌های انسانی در مدیریت شهری باعث حفظ دارائی‌های مادی یا معنوی انسانی می‌شود و مقاومت و پایداری مردمی در برابر تهدیدات باعث ارتقاء توان ایستادگی، دوام و استحکام مردمی در برابر مخاطرات بوده و استقلال هر جامعه در باور توانمندی‌ها و شناخت توانائی‌ها و در نهایت با اتکاء به خود بوده و دغدغه و مسئله اصلی این تحقیق فقدان یک الگوی مدون علمی بومی می‌باشد. سؤال اصلی تحقیق «صیانت از جمعیت شهری در برابر تهدیدات دشمن با رویکرد پدافند غیرعامل چیست» می‌باشد. نوع این تحقیق کاربردی - توسعه‌ای است. روش انجام این تحقیق از رویکرد آمیخته شامل دو رویکرد کیفی مبتنی بر روش دلفی بعلاوه مطالعه اسنادی و کتابخانه‌ای و رویکرد کمی با تمرکز بر روش توصیفی - پیمایشی می‌باشد. جامعه آماری را صاحب نظران، خبرگان و اعضای هیئت علمی کشوری و لشگری تشکیل دادند. حجم جامعه آماری ۱۵ نفر و از بین آن‌ها براساس فرمول کوکران ۹ نفر انتخاب شده است.

واژگان کلیدی: پدافند غیرعامل، صیانت از جمعیت شهری، تهدیدات دشمن

Protecting the urban population against enemy threats case study: Tehran metropolitan

Abstract

Protecting human capital in urban management will preserve human or spiritual assets, and the resistance and sustainability of people to the threats will enhance the ability to stand, sustain and sustain people's ability to believe in their abilities and ultimately rely on self-reliance. The main question of research is to protect the urban population vs. Enemy threats with the Passive defense approach? It is. The type of research is a useful application. The method of conducting this research from the mixed approach involves the two approaches based on the Delphi method, plus the study of documents and the library and the quantitative approach focusing on the descriptive - survey method. The statistical community consisted of scholars, experts, and members of the country, and members of the country. The volume of statistical community of 15 people is chosen based on the formula kocran.

Keywords: Passive defense, urban population, enemy threats

مقدمه

مقام معظم رهبری (مدظله العالی) می‌فرمایند: تهدید را کاملاً جدی بگیرید، یعنی به هیچ وجه در محاسبات خودتان از تهدید جدی پایین نیایید، منتها تهدید جدی معنایش حتمی نیست، هیچ حتمیتی وجود ندارد. باید تدابیر کارساز در باب پدافند غیرعامل را عملی کنید.^۱ امنیت در هر جامعه شهری به وضعیت، استحکام، قدمت و بنیان‌های ساختارهای داخلی آن جامعه منتهی می‌شود. اگر تعریف از منافع و امنیت به تحلیل فردی رهبران برگردد و ساختارهای اجتماعی و اقتصادی ضعیف شده و توان ایجاد مشارکت عمومی و پایداری امنیت را نداشته باشد، آن جامعه دچار مشکلات سوء امنیتی می‌شود (طلایی، ۱۳۸۹، ص ۱). جامعه‌ی ایرانی در افق چشم انداز ۱۴۰۴ چنین ویژگی خواهد داشت: امن، مستقل و مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه-جانبه و پیوستگی مردم و حکومت (سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ نظام). تدوین راهبرد، کاری بس ارزشمند و درخور توجه و در عین حال بسیار پیچیده و دشوار است. در حال حاضر در کشورهای توسعه یافته کمتر سازمانی را می‌توان یافت که فاقد مدیریت و برنامه‌ریزی راهبردی باشد. در واقع چهار دهه پایانی قرن بیستم تاکنون، مراحل رشد و بلوغ مدیریت راهبردی به دلیل افزایش سازمان‌ها، بزرگ شدن مؤسسات، افزایش تعداد رقبا، ضرورت فعالیت در بازارهای بین‌المللی، پیچیده شدن روابط، تغییرات مداوم محیط، فناوری گسترده، استفاده از تجهیزات سبک و سنگین خودکار، حرکت سازمان‌ها در زمان‌های آینده و توجه به برنامه‌های جامع و بلندمدت است. به واسطه اهمیت موضوع، برخی از نظریه‌پردازان معتقدند که مفهوم مدیریت راهبردی به سمتی می‌رود تا با ارائه جهت‌گیری به حجم متنوعی از ادبیات این حوزه، تحولی را موجب شود. در کشور عزیزمان ایران نیز در طول سال‌های اخیر توجه خاصی به تدوین سند راهبردی بر مبنای تهدیدات و چالش‌های محیطی صورت گرفته است. مدیریت راهبردی (تدوین راهبرد، برنامه اجرایی و نظارت و کنترل) اولین گام

۱. بیانات در دیدار با جمعی از مسئولین نظام، ۱۳۹۴/۸/۴

موثر و کارآمد در راستای اثربخشی و کارایی سازمان محسوب می‌گردد. ارائه روش، الگو و ابزارهای ساده و قابل استفاده در جهت پیاده‌سازی مدیریت راهبردی در سازمان‌ها امری ضروری است. هدف از تدوین سند راهبردی پدافند غیرعامل در صیانت از جمعیت شهری در برابر تهدیدات، تعیین اقدامات راهبردی و اولویت‌بندی آنها به منظور هدایت و پیاده‌سازی زیرساخت‌های لازم برای ارائه خدمات پدافند غیرعامل موضوع جمعیت شهری در سطح کشور است. منظور از تهیه این مقاله عبارتست از:

۱. تبیین اقدامات راهبردی و جهت‌گیری کلان پدافند غیرعامل در صیانت از جمعیت شهری در برابر تهدیدات.
 ۲. سازماندهی و اجرای اقدامات راهبردی پدافند غیرعامل در صیانت از جمعیت شهری در برابر تهدیدات.
 ۳. مبنایی برای ارزیابی و کنترل اقدامات راهبردی پدافند غیرعامل در صیانت از جمعیت شهری در برابر تهدیدات.
- قلمرو این مقاله پدافند غیرعامل در جمعیت شهری می‌باشد. لذا می‌تواند به عنوان سند راهبردی پدافند غیرعامل در صیانت از جمعیت شهری در برابر تهدیدات در تدوین برنامه‌های کلان و جامع در این حوزه مورد استفاده قرار گیرد که ذی‌نفعان آن عبارت است از:
۱. آحاد مردم شریف ایران
 ۲. مدیران و کارکنان مدیریت شهری کشور
 ۳. مراکز پدافند غیرعامل کشور
 ۴. نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران
 ۵. وزارتخانه‌ها و نهادهای انقلابی دولت جمهوری اسلامی ایران

مبانی نظری

الف- پیشینه تحقیق

اگرچه موضوعاتی که به صورت مستقیم به موضوع این تحقیق پرداخته باشند یافت نشد، ولی از بین حداقل ۱۵ پروژه تحقیقاتی مشتمل بر مقالات علمی- پژوهشی، رساله‌های دکتری، مقالات همایش‌های علمی- پژوهشی، پیشینه‌های زیر که نزدیک به موضوع تحقیق می‌باشند آورده شده‌اند.

۱. عنوان پروژه علمی- پژوهشی مفاهیم پدافند غیرعامل در مدیریت شهری با تمرکز بر شهر تهران، محققین دکتر محمدرضا فرزاد بهتاش، مهندس محمدتقی آقابابایی در مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران. دانش شهر: شماره ۳۷- زمستان ۱۳۹۰. سؤال تحقیق ماهیت تهاجم‌های آینده و وظایف مدیریت شهری چیست؟ روش اجرای تحقیق تالیفی و تحلیلی و نتایج تحقیق عبارتست از: در ایران با توجه به سیر پیشرفت تهاجم‌ها و استفاده دشمن از راهبردهای جنگ نرم و فناوری‌های نوین و هوشمند و همچنین مورد هدف قرار گرفتن زیرساخت‌ها، به نظر می‌رسد که توسعه اقدامات پدافند غیرعامل می‌تواند در کاهش آسیب‌پذیری‌های کشور در زمان تهاجم بسیار مؤثر باشد و تشکیل شورای هماهنگی پدافند غیرعامل تهران به ریاست وزیر کشور و با ترکیب شهردار تهران به‌عنوان دبیر لازم بوده است.

۲. عنوان پروژه تحولات سیستم امنیتی در سیرالئون^۲ محقق حسن خاراموه کنده، چاپ دانشگاه بیرمینگام^۳ هدف تحقیق، تحول بخش امنیتی (SSR) در بازه زمانی و در پایان جنگ سیرالئون و نتیجه تحقیق نقش سازمان‌های غیرنظامی جامعه در فرآیند نشان دهنده اهمیت مشارکت آنان در تحول بخش نظامی است. اگر اصول مالکیت‌های محلی مبنا قرارگیرد یک نگرش «انجام کار با آنان»^۴ در بخش مشاوران موثرترین روش در ایجاد و دستیابی به توسعه پایدار در یک کشور جنگ زده مانند سیرالئون می‌باشد (helmoh kondeh, 2007).

ب- مفهوم شناسی

مقام معظم رهبری در سال ۱۳۸۹ سیاست‌های کلی نظام در امور «پدافند غیرعامل» را ابلاغ فرمودند که بر اساس بند اول این سیاست‌ها، «پدافند غیرعامل عبارت است از مجموعه اقدامات غیرمسلحانه که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب‌پذیری،

2. Formulating sierra leone's white paper
3. Al.hassan kharamoh kondeh. Edited by dr paul Jackson , university of Birmingham
4. do-it-with-them

تداوم فعالیت‌های ضروری، ارتقاء پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می‌گردد» (سیاست‌های کلی ابلاغی نظام، ۱۳۸۹). دفاع، تدابیری است که برای مقاومت در مقابل حملات سیاسی، نظامی، اقتصادی، اجتماعی، روانی و یا فناوری دشمن یا دشمنان اتخاذ می‌شود (نوروزی، ۱۳۸۵، ۲۸۹).

• دفاع/ پدافند: واژه «دفع» در اصطلاح فقه اسلام، تکلیفی است برای پیش‌گیری از آسیب‌هایی که اساس اسلام را تهدید می‌کند و یا جان و مال و آبروی انسان را هدف قرار می‌دهد (امام خمینی، ۱۳۷۸، ص ۴۸۵). دهخدا دفاع را به دو صورت تعریف نموده است: دور کردن از کسی، دور کردن، دفع کردن از کسی، همدیگر را راندن، مزاحم کسی شدن و حمایت کردن کسی را از، دفع شر، از دستبرد دشمن (انسان و حیوان) حفظ کردن، بازداشتن و پس زدن تعریف نموده (دهخدا، ۱۳۷۳، ص ۹۶۲۳). برخی منابع لاتین نیز وجود تمایز میان دو واژه دفاع و پدافند را در کاربرد نشان می‌دهند در ادبیات آمریکایی پدافند در قالب مفهومی آمادگی در شرایط اضطرار به کار رفته است (Alexander, 2002: 209).

دفاع غیرعامل همه جانبه: اگر در داخل ممالک اسلامی نقشه‌هایی از طرف اجانب کشیده شده باشد که خوف آن باشد که تسلط بر ممالک اسلامی پیدا کنند، واجب است بر مسلمانان که با هر وسیله‌ای که ممکن است، نقشه آنها را به هم بزنند، و جلوگیری از توسعه نفوذ آنها کنند (امام خمینی، ۱۳۹۰، ص ۴۵۷).

بازدارندگی: عبارت است از متقاعد ساختن حریف نسبت به این‌که هزینه‌ها و خطرات ناشی از خط‌مشی اتخاذی او، از منفعی که عایدش می‌شود بیشتر است (فریدمن، ۳۸۵، ص ۱۵۳). آسیب: آن دسته از نقاط ضعف در محیط داخلی که مورد تهدید و تهاجم خارجی قرارگیرد. تهدیدات نرم: دشمن نفوذ دادن فرهنگ خود، با فشار اقتصادی خود، با انواع و اقسام تلاشهای سیاسی خود، با گستره‌ی عظیم تبلیغات خود، و با عوامل خائنی که در اختیارش هستند، درصدد تکان

دادن فضای جمهوری اسلامی است تا آن را به تبعیت بکشانند. این آن بخش فعال اجتماعی این جهاد کبیر است. این جهاد کبیر ابعادی دارد: جَاهِدُهُم بِجِهَادٍ كَبِيرًا

در حوزه اجتماعی - فرهنگی تهدیدهای نرم دشمن در صدد کاهش احساس تعقل مردم به نظام، کم اثر کردن مولفه های دینی و ملی تشکیل دهنده هویت ملی، برجسته کردن مسائل قومی، نژادی و مذهبی، کاهش اعتماد مردم به نظام، ایجاد شکاف بین مردم و مسوولان، بی اعتماد کردن مردم به رسانه های خودی و تعمیق شکاف های نسلی و نشان دادن و بزرگنمایی تبعیض بین قومیت ها و مذاهب است (کرمی و شهلائی، ۱۳۹۱، صص ۹۵-۶۱).

ارتقای پایداری ملی: یعنی بسیج منابع ملی و هم افزایی آنها، مردمی کردن دفاع و حفظ حضور آنان در صحنه افزایش آستانه تحمل ملی، افزایش توان بخش های خدمات در شرایط اضطرار و تنظیم برنامه های صرفه-جویی و مصرف داخلی، بر اساس اقتصاد مقاومتی (عباس زاده، ۱۳۹۴، ص ۲۶).

تهدیدات اجتماعی شهری: تهدیدات دشمن که بصورت جنگ نرم با استفاده از سلاحهای رسانه ای و غیرنظامی به دنبال استحاله از درون یک نظام برمی آیند. (شهردار و حسینی، ۱۳۹۳، صص ۹-۱۰).

شهر: در کشور ایران طبق تقسیمات کشوری، انواع شهرهای کشورمان از نظر عملکرد و اندازه به این صورت طبقه بندی شده اند: بازار شهر؛ ۱۰-۳ هزار نفر جمعیت. روستا- شهر؛ ۲۵-۱۰ هزار نفر. شهر کوچک؛ ۵۰-۲۵ هزار نفر. شهر متوسط کوچک؛ ۱۰۰-۵۰ هزار نفر. شهر متوسط؛ ۲۵۰-۱۰۰ هزار نفر. شهر بزرگ؛ ۵۰۰-۲۵۰ هزار نفر. شهر بزرگ؛ ۱۰۰۰-۵۰۰ هزار نفر. کلان شهر (متروپل)؛ ۲/۵ - ۱ میلیون نفر. کلان-شهر (متروپل ملی)؛ ۲/۵ میلیون نفر جمعیت و بیشتر. (گروه مطالعاتی دوره اول دعا، ص ۲۶۱).

شهر تهران: تهران از جهت تولید ناخالص داخلی رتبه پنجاه و ششم و با لحاظ کردن جمعیت منطقه شهری، رتبه بیست و نهم را در بین شهرهای دنیا دارد. مردم تهران ۳۳٪ از مالیات کشور را پرداخت می کنند تهران قدیم از چهار محله تشکیل شده بود به نام های سنگلج، اودلاجان (عودلاجان)، بازار و چاله میدان. در زمان ناصرالدین شاه قاجار چندین محله تازه در تهران ساخته شد به نام های ارگ، چاله حصار،

خانی آباد، قنات آباد، پانچنار، پامنار، گار ماشین، گود زنبورک خانه، صابون پزخانه، گود عرب ها و دروازه قزوین. تهران در هزار سال اخیر شاهد چهار زمین لرزه بزرگ بوده است. تهران آخرین زلزله شدید خود را در سال ۱۸۳۰ میلادی، شاهد بوده است. تهران از لحاظ موقعیت زمین شناختی بر روی گسل های فعالی قرار گرفته که باعث رانش زمین و زمین لرزه می شوند. از میان بسیاری از گسل های فعال تهران، احتمال فعال شدن سه گسل به نام های، «گسل مشا، گسل شمال تهران و گسل جنوب ری» بیش از بقیه وجود دارد. بسیاری از ساختمان ها و آپارتمان های تهران کیفیت ساخت و ساز پائینی دارند و از این روی به گفته بسیاری از کارشناسان، در صورت وقوع بحران یا تهاجمات نظامی، بسیاری تلفات است شهر تهران، به طور پیوسته در معرض خطر سیل قرار دارد. از دلایل اصلی این موضوع، می توان اختلاف ارتفاع زیاد، شرایط اقلیمی خاص، وجود رودخانه های فراوان مانند رود کرج، رود دربند، رود چیتگر و مسیل های متعدد و قرار گرفتن شهر تهران در پای کوه را نام برد. همچنین در شهر تهران، ۱۲ حوزه آبریز بالادست مسلط بر آب و ۱۴ کیلومتر نوار مولد سیل از دارآباد تا غرب دره فرحزاد وجود دارد. زیرساخت های میان شهری: دو فرودگاه بین المللی مهرآباد و امام خمینی، چهار پایانه مسافربری شرق، غرب، میدان آرژانتین و جنوب، تهران حجم بالایی از ترافیک خطوط راه آهن کشور را به خود اختصاص داده است. خطوط راه آهن تهران- اروپا هم بسیار فعال است. سهم اتوبوسرانی از حمل و نقل همگانی شهر تهران با ۶۰۵۰ اتوبوس و سامانه اتوبوس تندرو تهران و اتوبوسرانی برقی تنها ۱۷ درصد است که در افق سال ۱۴۰۴، باید به ۲۵ درصد و ۱۱۰۰۰ دستگاه (با توجه به افزایش جمعیت) برسد. ۱۵۲ کیلومتر متروی تهران در پنج خط اصلی و سه خط در حال احداث که یکی بین شهری ست. باید در افق ۱۴۰۴ باید به ۸ خط به طول ۲۵۰ کیلومتر برسد. احداث گذرگاه ها و بزرگراه های کمربندی تازه ساز در سال های اخیر رشدی چشمگیر داشته. وجود ۱۸۰ پل که مهم ترین آن ها سواره رو بوده و ۶۰ پل در حال ساخت. از این ۱۸۰ پل ۱۱۰ پل نیاز به بازسازی و مقاوم سازی دارند. تهران دارای یک شبکه وسیع و پیچیده جاده ای و خیابانی است، این شهر از آنجا که سال ها است با مشکل ترافیک مواجه است لذا

مدیران این شهر در طول سالهای گذشته به ویژه پس از انقلاب اسلامی ایران مجبور به طراحی و ساختن بزرگراه‌های مختلف شده‌اند تا بتوانند معضل ترافیک را حل نمایند. تهران کلانشهری با جمعیت در شب ۸/۷ میلیون نفر و جمعیت روز ۱۲ میلیون نفر و وسعت حدود ۷۰۰ کیلومتر مربع است (ویکی‌ویدیا، دانش‌نامه آزاد، ۱۳۹۶).

صیانت از مردم: مطابق تئوری سرمایه انسانی در اقتصاد، جمعیت و مردم یک کشور از همه سرزمین‌ها، کارخانه‌ها و دیگر تاسیسات در تصرف کشور با ارزش‌تر می‌باشند. مردم یک کشور را بعد از خرابی و ویران‌سازی و آباد می‌کنند لذا حفاظت از مردم یک کشور برای امنیت اقتصادی آن کشور اهمیت فراوانی دارد. کاهش وحشت و تردید در مردم از طریق دفاع غیر نظامی کیفیت زندگی مردم را بالا برده و مزایای اقتصادی زیادی دارد (بیگی، ۱۳۷۳، ص ۲۴).

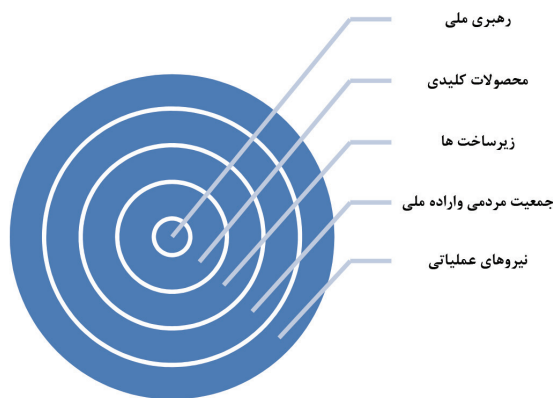
زیرساخت‌های حیاتی و منابع کلیدی: به‌منزله اهدافی هستند که تجاوز به هر یک از آن‌ها می‌تواند منجر به ایجاد یک وضعیت بحرانی، مرگ ناگهانی مردم و عواقب وخیمی همچون کاهش ایمنی و سلامت جامعه گردد (Boshw, 2003).

نظریه انهدام مراکز ثقل: صاحب نظران سیاسی و نظامی آمریکا، پس از تحمل شکست تاریخی خود در جنگ ویتنام (۱۹۷۳-۱۹۶۴) مطالعات و تحقیقات قابل توجه مستمری را در جهت بررسی شکست خود در جنگ یاد شده و دستیابی به استراتژی و شیوه‌های موثرتر جنگ‌های هوایی نمودند. مشاور نظامی امنیت ملی آمریکا، سرهنگ هوایی جان واردن در دهم آگوست ۱۹۹۱ نظریه خود را که به تئوری پنج حلقه «واردن» مشهور می‌باشد مطابق (شکل ۱)، به پنتاگون ارائه نمود که مورد قبول واقع گردید. (عرب و ستاره، ۱۳۹۲، ص ۷). نظریه واردن تا حد زیادی از تفکرات کلازوویتس، تحت عنوان «راهبرد مراکز ثقل» نشأت گرفته است. کلازوویتس بر این باور بود که اولین و شاید مهمترین وظیفه در طرح ریزی جنگ، شناسایی مراکز ثقل دشمن می‌باشد و چنانچه در انتخاب هدف، اشتباه و خطا رخ دهد، هزینه‌های بسیاری ایجاد و فرصت‌های فراوانی از دست خواهد رفت (گروه بررسی‌های راهبردی معاونت پژوهش و تولید علم، ۱۳۸۷، ص ۷). در این تعریف، مراکز ثقل، مراکزی هستند که در مجموع محور منشأ تمامی

حرکات، فعالیت‌ها و قدرت کشور رقیب می‌باشند. در نظریه مذکور، مراکز ثقل یک کشور به صورت سیستمی همانند اعضاء یک بدن قلمداد شده و در صورت انهدام در هر تهاجم، فلج گردیده و قادر به فعالیت و حیات نخواهد بود. این مدل در جنگ اول خلیج فارس، مناقشه کوزوو و جنگ اخیر علیه عراق به کارگرفته شده است.

جنگ ۱۹۹۱ خلیج فارس موسوم به طوفان صحرا را باید به عنوان نقطه آغاز جنگ‌های نسل ششم تلقی نمود. سرهنگ واردن آمریکایی، دشمن را به عنوان یک سیستم یا ارگان پنداشته و بر این اساس آن را مشتمل بر پنج حلقه ارگانیک می‌داند. حلقه‌های واردن بنابر اهمیت از درون به بیرون گسترش یافته اند به گونه ای که مهم ترین حلقه، درونی ترین حلقه است که تحت حفاظت شدید حلقه های بیرونی قرار دارد. (عرب و ستاره، ۱۳۹۲، ص ۷).

در این راستا، آمریکا بسترهای لازم را برای شناسایی کلیدی نقاط و مراکز حیاتی و حساس کشورهای رقیب تدارک دیده و انجام عملیات روانی و جنگ نرم بر طبق حلقه‌ی چهارم مدل واردن را در جهت تخریب روحیه و همبستگی ملی و وفاداری مردم، ایجاد شکاف بین نظام سیاسی و گرایش‌ها و ارزش‌های جامعه و برهم زدن وحدت ملی را در برنامه‌های کاری خود قرار داده است (دیوسالار، ۱۳۸۶، ص ۹).

شکل ۱. مدل پنج حلقه‌ای واردن؛ ماخذ: نگارنده.

نظرمقام معظم رهبری درمورد تهدید این است که: تهدیدهایی که متوجه آینده‌ی درخشان ماست، دو نوع است: تهدیدهای خارجی، تهدیدهای داخلی اگر از داخل، این ملت دشمن نداشته باشد، عامل نفوذی

نداشته باشد و دو چهرگان در مسائل کشور تخریب نکنند، دشمن خارجی نمی تواند کار زیادی انجام دهد. بعضی از تهدیدها از درون خود ما و در میان نفس خود ماست هر چیزی که به سلامت و ایمان و عزم و نشاط لطمه بزند و کار و کوشش و تحصیل جوانان را معوق بگذارد، تهدید است. ولنگاری تهدید است، بی بندوباری تهدید است، مواد مخدر تهدید است، بی اهمیتی به علم و درس و کار تهدید است، سرگرم شدن به مناقشات اجتماعی بیهوده تهدید است، در گیریهای داخلی تهدید است، بی اعتمادی به نظام و مسئولان تهدید است، البته غفلت مسئولان هم تهدید است، برنامه ریزی دشمن بیرونی هم تهدید است. یک ملت بیدار، یک ملت آگاه، یک ملت زنده، یک ملت جوان، یک ملت انقلابی مثل ملت ما، باید همهی این تهدیدها را از سر راه خود بردارد.

اهداف تهدیدهای شهری (سخت- نیمه سخت و نرم): بر اساس اهداف در سه گروه تهدیدهای نرم، نیمه سخت و سخت طبقه بندی می شوند. هر یک از این سه گروه مشتمل بر سطوح جزئی تری از تهدید هستند که در نوع تهدیدهای نرم در حوزه شهری امروزه با توجه به رشد فکری و آگاهی عمومی ملت های جهان، نفوذ و سلطه و به دست آوردن مستعمرات از راه لشکرکشی های نظامی، به آسانی امکان پذیر نیست و در صورت اجرا هزینه های زیادی را بر مهاجمان تحمیل می کند؛ به همین سبب، بیش از یک قرن است که استعمارگران روش نفوذ در کشورها را تغییر داده اند. آنها معمولاً اجرای مقاصد خود را با عناوین تبلیغ مذهبی، رواج تکنولوژی، ترویج زبان، انجمن های خیریه، ترویج بهداشت، سوادآموزی، به عبارت دیگر، به نام سیاست های فرهنگی و فرهنگ پذیری انجام می دهند. هر چند نمی توان آن عناوین را از نظر نوع دوستی و انسانیت مورد تردید قرار داد، ولی تاریخچه ی روابط و خدمات مزبور نشان داده است که آن برنامه ریزی ها، در جهت رشد و بالندگی فرهنگ این کشورها نبوده بلکه زمینه ی اسارت کامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی شان را فراهم ساخته است. موضوع اصلی تهدیدات اجتماعی را «هویت» تشکیل می دهد که با عناصری چون زبان، فرهنگ و ... شناسانده می شود. با این حال به دلیل اهمیت فزاینده «هویت اجتماعی» در معادلات امنیتی طی سال های پایانی قرن بیستم، شاهد تولید دو دسته از متون امنیتی می باشیم که هر یک به روایتی از «تهدید اجتماعی»

تاکید دارند (اسکندری، ۱۳۹۴، ص ۱۰۷). از آن زمان که جنگ به عنوان یک پدیده مورد مطالعه قرار گرفت، جنگ روانی نیز به عنوان ابزاری در خدمت جنگ بوده و بدان توجه شده است. در تعریف جنگ روانی گفته شده: «استفاده طراحی شده از تبلیغات و ابزارهای مربوط به آن، برای نفوذ در خصوصیات فکری دشمن، باتوسل به شیوه هایی که موجب پیشرفت مقاصد امنیت ملی شود». فناوری های ارتباطی - اطلاعاتی جدید، مفهوم و شیوه های عملیات روانی را متحول، آن را وارد مرحله جدیدی کرد که به جنگ اطلاعاتی یا جنگ رسانه ای موسوم شده است. ایجاد آشوب، رعب و وحشت، تولید و اشاعه شایعه، خدعه و فریب، ایجاد شک و توهم، دادن وعده، تحریک، دامن زدن به اختلافات قومی، مذهبی و ... از روش های عملیات روانی می باشند. مانند: جنگ روانی و ایجاد اختلافات و درگیری های داخلی (قومی، دینی)، آشوب در شهرها و مراکز زیست و فعالیت (مانند توطئه های احزاب وابسته دموکرات در نقده، خلق مسلمان در تبریز، خلق ترکمن در گنبد، خلق عرب در اهواز در سال های ۱۳۵۷-۱۳۵۸).

جمع بندی اهداف مورد نظر از تهدیدات مزبور عبارتند از: ایجاد فشار بر دولتمردان و مسئولان (مانند فشار در پذیرش قطعنامه صلح ۵۹۸ به ایران)، برهم زدن نظم اجتماعی، ایجاد از هم گسیختگی در مردم و مجبور نمودن آنها به مهاجرت از شهرها (مانند خلیه سلیمانیه عراق و اکثر شهرهای مرزی ایران توسط رژیم بعثی و تخلیه بخشی از جمعیت نقده توسط گروه های ضد انقلاب وابسته)، ایجاد نارضایتی در مردم و جامعه، نگران ساختن رزمندگان جبهه ها نسبت به اوضاع شهرها و روستاهای زادگاه شان و خانواده های شان (مانند بمباران مدرسه دخترانه شهر میانه آذربایجان و بشهادت رساندن فرزندان رزمندگان لشکر عاشورا که در عملیات جبهه های جنوب کشور موفق شده بودند)، از بین بردن مقاومت عقبه های شهری و پشتیبانی شهروندان از نیروهای نظامی، جابه جایی و مهاجرت جمعیت ها که تأثیرات سوء اجتماعی مثل فقر، بزه کاری، بیکاری را به دنبال دارد.

آثار تهاجم نظامی دشمن به شهرها: در پی تهاجم دشمن، عواقب و آثاری که ممکن است در شهروندان ایجاد شوند عبارتند از:

- تخریب مراکز اصلی خدمات رسانی مردمی مانند شهرداری ها و زخمی و کشته شدن مردم
- گسترش ناامنی و افزایش فعالیت اشراک در هجوم به

- بانک ها، فروشگاه ها و منازل مردم و...
- عدم کنترل جمعیت و هجوم مردم به خروجی های شهرو مراکز ارائه خدمات
- قطع ارسال مواد غذایی، دارو، خون و تجهیزات پزشکی مردم و گسترش بیماری های واگیردار مردمی و عدم دسترسی مردم به خدمات بهداشتی درمانی اولیه در مراکز خصوصی و دولتی - از کار انداختن سامانه های حمل و نقل عمومی درون و برون شهری: اتوبوس، مترو، راه آهن برون شهری، هواپیما
- قطع آب و آلودگی آب آشامیدنی و قطع برق و قطع گاز و انواع دیگر سوخت مایحتاج مردم
- صدمات زیربنایی به مراکز و اماکن مردمی شهری منجر به عدم تخلیه زباله ها و نخاله های شهری مردم، گسترش حیوانات موذی در شهر و در نتیجه اختلالات بهداشت محیط شهر

- تهاجم دشمن به اماکن مقدسه باهدف ایجاد تهییج و آشوب اجتماعی در منطقه
- قطع فعالیت رسانه ملی و رسانه های مکتوب که مانع اطلاع رسانی شفاف به مردم شده و در نتیجه جهت ایجاد زمینه جدی برای گسترش شایعات گردد.
- انجام عملیات روانی، ایجاد وحشت، درگیری های قومی و مذهبی و دیگر اشکال آشوب های اجتماعی، رسانه ها و ایادی داخلی، گسترش افسردگی، دل سردی و اختلالات روحی و روانی مردم
- باید دانست که عموماً شهرها به عنوان اولویت اهداف دشمنان در هنگام جنگ و افزایش نسبت تلفات غیرنظامیان در حمله به شهرها در جنگ های اخیر بوده اند، جدول ذیل بیانگر تلفات غیرنظامیان در جنگ جهانی دوم می باشد (جلالی فراهانی و هاشمی فشارکی، ۱۳۸۹).

جدول ۱. تلفات نظامی و غیرنظامی در جنگ جهانی دوم به تفکیک کشور

نام کشور	تلفات نظامی	تلفات غیرنظامی	جمع	ملاحظات
آمریکا	۲۹۰/۰۰۰	-	۲۹۰/۰۰۰	به دلیل دور بودن مردم از صحنه تهاجم، تلفات غیرنظامی نداشت
انگلستان	۴۰۰/۰۰۰	۱۰۰/۰۰۰	۵۰۰/۰۰۰	تلفات غیرنظامی در اثر بمباران هوایی
فرانسه	۲۰۰/۰۰۰	۴۵۰/۰۰۰	۶۵۰/۰۰۰	تلفات غیرنظامی در اردوگاه هایمرگ
شوروی سابق	۱۳/۶۰۰/۰۰۰	۱۲/۰۰۰/۰۰۰	۲۵/۶۰۰/۰۰۰	۱۰ درصد از کل جمعیت شوروی سابق
آلمان	۳/۴۰۰/۰۰۰	۴/۰۰۰/۰۰۰	۷/۴۰۰/۰۰۰	تلفات غیرنظامی در اثر بمباران هوایی
لهستان	۳۰۰/۰۰۰	۵/۷۰۰/۰۰۰	۶/۰۰۰/۰۰۰	۲۵ درصد از کل جمعیت لهستان
یوگسلاوی سابق	۳۰۰/۰۰۰	۱۴۰/۰۰۰	۴۴۰/۰۰۰	۱۰ درصد از کل جمعیت یوگسلاوی سابق
یونان	۱۵۰/۰۰۰	۳۵۰/۰۰۰	۵۰۰/۰۰۰	
چین	۲/۰۰۰/۰۰۰	۶/۰۰۰/۰۰۰	۸/۰۰۰/۰۰۰	
ژاپن	۲/۰۰۵/۰۰۰	۶۰۰/۰۰۰	۳/۱۰۰/۰۰۰	
جمع	۲۳/۱۴۰/۰۰۰	۲۹/۲۴۰/۰۰۰	۵۲/۴۸۰/۰۰۰	

پدافند غیرعامل پس از اسلام: مهم‌ترین عناصر دفاعی سکونت‌گاه‌های انسانی در ایران در دوران پس از اسلام عبارت بوده‌اند از: ۱- قلعه (ارگ- دژ)، ۲- بارو (حصار، دیوار، سور، کهندژ، قهندژ)، ۳- برج، ۴- خندق، شیرحاجی (حصاری که به دور حصار درون بود). پهنه شهر در این دوران از نظر دفاعی دارای سلسله مراتب فضایی سه‌گانه، ارگ (قهندژ) که قصر عمارت حکومتی بود. شارستان که خود شهر در میان حصار بود. ریح (حومه) که بخش خارج از حصار بود.

پدافند غیرعامل از منظر حضرت امام خمینی (رحمت‌الله‌علیه): در هنگام نبرد مجال پرداختن به همه جهات، قوت‌ها، ضعف‌ها، برنامه‌ها و در حقیقت ترسیم استراتژی دفاع همه جانبه، نبوده است. ولی در شرایط عادی باید با سعه‌صدر و بدور از حب و بغض‌ها به این مسائل پرداخت و از همه اندوخته‌ها، تجربه‌ها، استعدادها و طرح‌ها استفاده نمود (صحیفه نور، ۲۸ فروردین ۱۳۳۸).

اهمیت و معیارهای دشمن‌شناسی از دیدگاه اسلام جهت صیانت از جمعیت شهری: امروز برای کشور ما جنگ نظامی سنتی و متعارف احتمال بسیار ضعیفی است لکن جهاد باقی است؛ جهاد یک چیز دیگر است. جهاد فقط به معنای قتال نیست، فقط به معنای جنگ نظامی نیست؛ جهاد یک معنای بسیار وسیع‌تری دارد. در بین جهادها جهادی هست که خدای متعال در قرآن آن را «جهاد کبیر» نام نهاده: وَ جَاهِدْهُمْ بِهِ جِهَادًا كَبِيرًا؛ در سوره‌ی مبارکه‌ی فرقان است؛ این آیه در مکه نازل شده. در مکه جنگ نظامی مطرح نبود؛ پیغمبر و مسلمانان مأمور به جنگ نظامی نبودند، کاری که آنها میکردند ایستادگی و مقاومت و عدم تبعیت [است]. اطاعت نکردن از کفار همان چیزی است که خدای متعال به آن گفته جهاد کبیر. در میدانهای مختلف؛ تبعیت در میدان سیاست، در میدان اقتصاد، در میدان فرهنگ، در میدان هنر. در میدانهای مختلف از دشمن تبعیت نکن^۶

امام صادق (علیه‌السلام) می‌فرماید: سه چیز است که همه مردم به آنها نیاز دارند. امنیت، عدالت و رفاه (بحرانی، ۱۳۸۰، ص ۳۲۰). حضرت علی (علیه‌السلام) پیرامون اهمیت دشمن‌شناسی در بخشی از سخنان خود در خطبه ۶ نهج البلاغه می‌فرماید: همواره با یاری انسان حق طلب برسر آن کس می‌کوبم که از حق

بیانات در دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین علیه‌السلام ، ۱۳۹۵/۰۳/۰۳

رویگردان است و با یاری فرمانبر مطیع؛ نافرمان اهل تردید را در هم می‌شکنم. (دشتی، ۱۳۸۰، ص ۵۱).

بهره‌گیری از اسناد بالادستی: بحرانهای غیرطبیعی که همواره مخلوق ذهن بشر تربیت نشده میباشد، انسانها و جوامع را که متمرکز در شهرها هستند دچار آسیبها و تنش‌هایی می‌کند که بعضاً جبران ناپذیرند. لذا کشورها و دولتهای مختلف جهت جلوگیری و کاهش آسیب پذیری از تهدیدات به وضع قوانین پیشگیرانه روی می‌آورند. در ذیل به عمده‌ترین مستندات کشور در این حوزه اشاره می‌شود:

۱. بند ۲ سیاستهای کلی نظام در خصوص پدافند غیرعامل مبنی بر ایمن‌سازی مراکز جمعیتی
۲. بند ۹ سیاستهای کلی نظام در خصوص پدافند غیرعامل مبنی بر ممانعت از ایجاد تاسیسات پرخطر در مراکز جمعیتی و خروج اینگونه تاسیسات از شهرها و...
۳. بند ۱ سیاستهای کلی نظام در خصوص آمایش سرزمین مبنی بر انتخاب مکانهای مناسب و استقرار مراکز زیست و فعالیت
۴. بند ۳ سیاستهای کلی نظام در خصوص آمایش سرزمین مبنی بر ساماندهی سطوح خدمات و استقرار جمعیت در کشور...
۵. بند ۶ سیاستهای کلی نظام در خصوص آمایش سرزمین مبنی بر توسعه متوازن شهرهای کوچک...
۶. بند ۱۵ ضوابط ملی آمایش سرزمین مبنی بر ... و انتخاب مقیاس بهینه در استقرار جمعیت و فعالیت‌ها در راستای کاهش آسیب پذیری در برابر تهدیدات و بهره‌مندی از پوشش مناسب دفاعی
۷. بند ۹-۲ طرح جامع شهر تهران مصوب ۱۳۸۶ شورای عالی شهرسازی و معماری ایران مبنی بر بهبود سامانه مدیریت بحران و ارتقا کیفیت دفاع غیرعامل شهر تهران
۸. دستورالعمل اجرایی دفاع غیرعامل استانها که در جلسه ۱۳۸۷/۶/۱۰ کارگروه پدافند غیرعامل نمایندگان ویژه رییس جمهور مصوب گردیده، تاثیری بر شهرهای تابعه هر استان خواهد داشت.
۹. مقررات ایمن‌سازی و احداث پناهگاه در ساختمان‌های مسکونی و عمومی شهری مصوب شورای عالی شهرسازی و معماری ایران در مرداد ماه ۱۳۶۶ که به کلیه دستگاهها و شهرداری‌ها ابلاغ گردیده است.

۱۰. میحث ۲۱ مقررات ملی ساختمان.
۱۱. ارزشهای اساسی حاکم بر نظام پدافند غیر عامل کشور: معنویت و قداست دفاع، تفکر و عمل بسیجی، نفی سلطه کفار، حفظ نظام جمهوری اسلامی، صلح آمیز بودن (سند راهبرد ملی پدافند غیر عامل، ۱۳۹۲-۱۳۹۶، صص ۲۴-۳۴).
۱۲. اصول راهبردی حاکم بر نظام پدافند غیر عامل کشور: نفوذ ناپذیری، پویایی، خلاقیت و نوآوری، انسجام و هم افزایی ملی، چند منظوره سازی و صرفه اقتصادی، دفاع همه جانبه، پیش دستی در درک تهدیدات، هوشمندی و ابتکار، تفکر استراتژیک، دانش بومی سازی، مکمل دفاع عامل، صیانت از مردم و سرمایه انسانی، حفظ آرامش روانی جامعه، پیوستگی مردم و حکومت، ارتقاء آمادگی و مقاومت ملی (همان، صص ۲۴-۳۴).
- ارزش ها و اصول در صیانت از مردم ایران یک کشور اسلامی و دارای قوانینی مبتنی بر تعالیم عالیه اسلام است. لذا در تبیین کلیه برنامه ها لازم است تا اصول اولیه و شالوده تشکیل دهنده آنها نیز از همین تعالیم نشات گرفته باشد. دهنده در لغت نامه خویش اصول را چنین معنا می کند: اصول. اصل. اساسها و بیخ و بن ها. (فرهنگ نظام). اصلها. جمع اصل که بمعنی بیخ است. ریشه ها، و اصول و فروع؛ ریشه ها و شاخه ها. قواعد. قوانین. پایه ها. قواعد و قوانینی که هر علم بر آنها استوار شود. در برابر فروع. ارکان و پایه های هر چیز «ارزش را نیز می توان چنین تعریف نمود». در تعریف لغوی ارزش می توان گفت هر آنچه که مفید، خواستنی یا تحسین کردنی است برای شخص یا گروه و برای آنها دارای ارزش است. ر واقع می توان گفت که ارزش از بنیادی ترین عوامل در تبیین اندیشه، عمل یا اعمال فرد و هم چنین شکل گیری حیات اجتماعی است. برای همین ارزشها معیارهایی هستند که به فرهنگ کلی و جامعه معنا می دهد (نیک گوهر، ۱۳۶۹، ص ۲۸۰).
- حال اصول و ارزشی را که در صیانت از مردم در مقابل تهدیدات ملحوظ نظر می باشد عبارت است از:
 ۱. صیانت از سرمایه های انسانی: هدف از صیانت از سرمایه های انسانی در مدیریت شهری، حفظ کردن دارائی های مادی یا معنوی انسانی می باشد که بزرگترین سرمایه در مدیریت شهری محسوب می گردد.
۲. اداره ی مردم، مردم محوری: هدف از مدیریت شهری از اداره ی مردم، گرداندن انسان ها به منظور حفظ انسان ها و ارزش های انسانی در برابر تهدیدات می باشد.
۳. مقاومت و پایداری مردمی: منظور مدیریت شهری از مقاومت و پایداری مردمی در برابر تهدیدات، ارتقاء توان ایستادگی، دوام و استحکام مردمی در برابر مخاطرات احتمالی دشمن در زمینه های گوناگون من جمله جنگ اقتصادی می باشد.
۴. امنیت و پایداری اقتدار: از مهمترین برنامه های بر ای نیل به یک جامعه ایمن، اشاعه حس مصونیت در برابر مخاطرات در میان آحاد مردم است و آن ممکن پذیر نیست مگر با ایجاد وفاق و همدلی در میان آحاد مردم و مسئولین که این خود موجب در امان ماندن مردم و جامعه و پافشاری و ایستادگی در برابر هر گونه تهدید احتمالی دشمن خواهد بود.
۵. خودتکایی و خودکفائی: اساس استقلال هر جامعه در باور توانمندیها و شناخت توانائیها و در نهایت با تکیه کردن و اتکاء بر خود میسر خواهد شد.
۶. تسهیل مدیریت بحران: آسان کردن، هماهنگ نمودن اقدامات در مراحل ۴ گانه مدیریت بحران (پیش بینی و پیشگیری- آمادگی و مقابله- بازسازی و بازتوانی) در حوادث یا بلاهای طبیعی و آشفته گی های و تغییرات شدید ناشی از آن با برنامه های پدافند غیر عامل با توجه به همپوشانی برخی از اقدامات آنها می باشد.
۷. ارتباطات عمومی: سهولت در انتقال اطلاعات و پیام های مبادله شده در زمان بروز تهدیدات توسط مبادی مسئول من جمله رسانه های ارتباط جمعی به منظور جلوگیری از بروز هیجانهای غیر ضروری در جامعه از اهم اقدامات مدیریت شهری در این خصوص می باشد.
۸. پایش تهدیدات: ایجاد همکاری مابین سازمان های مسئول در امر ارتباطات، نظامی امنیتی و انتظامی به منظور کاهش تهدیدات فردی، اجتماعی و امنیتی دشمن و ارتقاء توان ایستادگی و پایداری مردم در برابر بیم ها و ترس ها از اهم برنامه های مدیریت شهری در برابر تهدیدات دشمن می باشد.
- چشم انداز و ویژگی ها: جامعه ی ایرانی در افق چشم انداز ۱۴۰۴ چنین ویژگی هایی خواهد داشت: امن، مستقل و مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه جانبه و

- پیوستگی مردم و حکومت. (سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ نظام) بر این اساس چشم‌انداز مد نظر در صیانت از مردم در مقابل تهدیدات عبارت است از:
۱. برخوردار از طرح جامع پدافندی تخلیه و ساماندهی استقرار جمعیت با بهره‌گیری از پیوستگی مردم و حکومت.
 ۲. برخوردار از میزان حداقل تلفات مردمی ناشی از بحرانها و حداقل زمان استقرار جمعیت اردوگاه‌ها.
 ۳. برخوردار از اردوگاه‌های اسکان موقت ایمن و بهداشتی با طول ماندگاری جمعیت حداکثر سه ماهه در آنها.
 ۴. برخوردار از سامانه سلسله مراتبی فضاهای امن و نیمه امن و چند منظوره شهری.
 ۵. برخوردار از مدیران شهری متعهد و ماهر و آشنا به وظایف.
 ۶. برخوردار از چند منظورگی زیر ساخت‌ها در طرح‌های شهری.
 ۷. برخوردار از قوانین و مقررات تسهیل کننده در مجموعه مدیریت شهری.
 ۸. برخورداری کلان شهرها از مؤلفه‌های چندگانه‌ی پدافند غیرعامل (پراکندگی و...) با هدف بازدارندگی همه جانبه.
 ۹. برخوردار از آمایش سرزمینی و طرح‌های جامع و تفصیلی شهری مناسب.
 ۱۰. برخوردار از شبکه تخلیه جمعیت، پناهگاه‌ها و اردوگاه‌ها حمل و نقل درون شهری تسهیل کننده. روان، امن و چند منظوره قابل استفاده در مواقع بحران.
 ۱۱. مصونیت حداکثری و پایداری زیرساخت‌ها.
 ۱۲. جانمایی مناسب و مقاوم‌سازی مراکز ذخیره‌ی مایحتاج عمومی متکی بر ذخایر استراتژیک.
 ۱۳. تمرین و مانورهای آمادگی تخلیه جمعیت از شهر. اهداف: یکی از مهمترین اهداف اجرای پدافند غیرعامل در شهرها کاهش قابلیت و توانایی سامانه‌های شناسایی، هدف یابی و دقت هدف‌گیری تسلیحات آفندی دشمن و تقلیل آسیب پذیری و کاهش خسارات و صدمات تأسیسات، تجهیزات و نیروی انسانی مراکز حیاتی، حساس و مهم نظامی و غیرنظامی کشور در برابر تهدیدات و حملات دشمن، و بلاهای غیر طبیعی می‌باشد که این خود موجب حفظ سرمایه‌های کلان ملی کشور بوده و حفظ توان خودی جهت ادامه فعالیت‌ها و تداوم عملیات تولید و خدمات رسانی با سلب آزادی و ابتکار
- عمل از دشمن و ایجاد شرایط سخت و دشوار برای وی در صحنه عملیات به همراه صرفه جویی در هزینه‌های تسلیحاتی و نیروی انسانی و افزایش آستانه مقاومت مردمی و قوای خودی در برابر تهاجمات دشمن و بلاهای غیر طبیعی را فراهم می‌آورد که تمامی این اقدامات منتج به حفظ تمامیت ارضی، امنیت ملی و استقلال کشور می‌گردد. در این راستا اهداف مدنظر در صیانت از مردم در برابر تهدیدات عبارت است از:
۱. ایجاد نظام جامع پ.غ.غ مردم‌دار، مردم‌یار، مردم‌وار با ویژگی خوداتکائی، چندمنظوره با قابلیت امداد و نجات، اداره و صیانت از مردم، تخلیه و اسکان اضطراری و تداوم کارکردهای ضروری با مدیریت یکپارچه و هماهنگ شهری برای فرماندهی حادثه (U.C.S).
 ۲. طراحی و پیاده‌سازی نظام مدیریت پایدار و معتمد مردمی، توانمند، اثربخش، منسجم، آموزش دیده و آمادگی اداره آرمانی شهر در صیانت از جمعیت شهری.
 ۳. ایجاد مدیریت یکپارچه و ضابطه‌مند شهری در صیانت از جمعیت شهری دفع، بازیافت و دفن.
 ۴. ایجاد نظام مصونیت لازم در زیرساختها در کلان شهر در ارتباط با ذخایر راهبردی، مایحتاج اساسی در برابر تهدیدات حوزه مردمی.
 ۵. ایجاد نظام تسهیل مدیریت بحران شهری در کاهش آسیب پذیری‌ها.
 ۶. ایجاد نظام شبکه حمل و نقل درون شهری (به‌ویژه قطار شهری) پایدار، ایمن، با قابلیت تخلیه اضطراری جمعیت و سامانه مدیریت بحران.
 ۷. ایجاد سامانه شبکه‌ای اعلان هشدار گسترده و رسانه فراگیر شهری.
 ۸. مقاوم‌سازی بافتهای فرسوده ناپایدار شهری و شبکه انشعابات خدمات عمومی.
 - رسالت و مأموریت: حفظ و پایدارسازی و کاهش آسیب‌پذیری زیرساخت‌های کشور، حفاظت از مردم، استمرار خدمات ضروری دستگاه‌ها در برابر تهدیدات خارجی رسالت مهم پدافند غیرعامل بوده و بیانیه مأموریت آن نیز: دفاع غیرعامل مکمل دفاع عامل، صلح‌آمیزترین و اثر بخش‌ترین روش دفاعی است که کاهش آسیب‌پذیری زیرساخت‌های ملی و مراکز حیاتی، حساس و مهم و پایداری ملی را بدنبال دارد. پدافند غیرعامل از طریق توسعه ظرفیت‌های دفاعی و ارتقاء

۴. وجود محل‌های مکانیابی شده برای اسکان موقت در مواقع بروز بحران با کاربری مضاعف.
۵. وجود پایگاه‌های مدیریت بحران طبیعی در نواحی و محلات شهری.
۶. ظرفیت‌های موجود در مدیریت بحران‌های طبیعی جهت هم‌افزایی با مأموریت‌های پ.غ.ع.
۷. وجود قوانین کافی در موضوع مدیریت یکپارچه شهری.
۸. وجود توپوگرافی متنوع و ظرفیت‌های سرزمینی برخی از شهرها.
۹. دانش فنی بالای متخصصین داخلی در طراحی و اجرای پروژه‌های مختلف شهری.
۱۰. موجود بودن تجارب مانورهای آمادگی مستندسازی شده کشور.

ب) نقاط ضعف:

۱. ناکافی بودن تجارب و آموزش‌های عمومی مردم و مدیران و کارشناسان در پ.غ.ع.
۲. ضعف در اجرای دستورالعملها و مقررات مرتبط با پ.غ.ع.
۳. تخصیص اعتبارات نامناسب به طرح‌های مقابله با بحران شهرداریها.
۴. وابستگی در بخش‌های مختلف از جمله انرژی، بهداشت به تصمیم‌گیری در سطح ملی.
۵. نداشتن طرح تخلیه و جایجایی جمعیت در شهرها
۶. وجود تهدیدات فکر نشده طبیعی (مانند سیل‌ها، گسل‌ها، محلات با تراکم بالا و...)
۷. ناکافی بودن تدابیر ایمنی، جایگزینی و کمکی در زیرساختها.
۸. فرسودگی شبکه‌ها و انشعابات شهری.
۹. ضعف مقاومت ابنیه و تجهیزات شهری در مقابل اقلیم و شرایط جوی.
۱۰. ساماندهی ضعیف واحدهای امدادی و خدماتی بحران.

ج) فرصت‌ها:

۱. امکان هم‌افزایی با سازمان مدیریت بحران.
۲. امکان هم‌افزایی با همه‌ی ظرفیت‌های موجود شهری در استان‌ها.
۳. امکان بهره‌گیری از ظرفیت‌های بالای علمی و آزمایشگاهی دانشگاه‌ها.

آستانه تحمل عمومی، ضمن افزایش توان بازدارندگی ملی و مقاومت مردمی، با افزایش هزینه تهاجم بر دشمن، تردید اساسی را در اراده تهاجمی دشمن ایجاد می‌نماید. (پایداری ملی، ۱۳۹۱).

لذا رسالت و مأموریت مدیریت شهری در صیانت از مردم در برابر تهدیدات عبارت است از:

۱. صیانت از سرمایه‌های انسانی (در اولویت نسبت به سرمایه‌های مادی).
 ۲. شناسایی اهداف و رصد مداوم برنامه‌های تهاجمی شهری دشمن.
 ۳. ایجاد فضاهای امن و قابل اسکان موقت برای شرایط بحران (ساماندهی حاشیه‌نشینی).
 ۴. انتقال تأسیسات پرخطر به خارج از محدوده شهرها.
 ۵. الزام پیوست پ.غ.ع برای طرح‌های جامع و تفصیلی شهری.
 ۶. ساماندهی سطوح استقرار جمعیت در شهرها...
 ۷. آموزش و فرهنگ سازی مدیران شهری در طراحی، اجرای طرح‌های پ.غ.ع.
 ۸. مانور، ایجاد آمادگی و تأمین نیازمندی‌های اساسی و ضروری مردم.
- بررسی محیطی: در اجرای هر برنامه ای ابتدا باید نقاط قوت و نقاط ضعف موجود را مورد بررسی قرار داد. چرا که این بررسی می‌تواند موجب گردد راهبردهایی که بر اساس اهداف تبیین شده فوق تعیین می‌گردد به بهترین شکل ممکن اجرائی گردد. شناخت نقاط قوت می‌تواند در برنامه ریزی کلان موجب تقویت آنها گردد و از طرفی با شناسائی نقاط ضعف موجود می‌توان سمت و سوی راهبردها را در راستای رفع آنها تعیین نمود. این اصل برای فرصتها و تهدیدات نیز صدق می‌کند. از این رو اهم نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید مدیریت شهری برای صیانت از مردم در برابر تهدیدات دشمن به شرح زیر می‌باشد:

الف) - نقاط قوت:

۱. وجود فرهنگ ایثار و بسیج و وجود وافر سازمان‌های مردم نهاد جهت ارتقاء توان بازدارندگی در برابر تهدیدات.
۲. وجود نظام شورائی در عرصه مدیریت شهری و سهولت اجرائی نمودن مصوبات در حوزه شهری.
۳. همسوئی و همدلی مردم با مدیران شهری در مواقع بروز بحران.

(د) - تهدیدات دشمن:

۱. جنگ اقتصادی دشمن در تحریم قطعات تجهیزات مهم خدمات شهری (مانند دستگاه‌های وارداتی زباله سوز در حال احداث شهر تهران).
 ۲. توان و ظرفیت هدایت جامعه به سمت ناامنی‌های مدنی.
 ۳. اتخاذ راهبرد جنگ بی‌قاعده (مردم محور) توسط دشمن.
 ۴. وجود سلاح‌های «دقیق‌زن شهری» و عملیات شهری با توجه به توانمندی‌های دشمن.
 ۵. توانمندی‌های دشمن در حمله گسترده به شهرها. در نمودار (شماره ۱)، گام‌های هفت‌گانه تدوین راهبرد پدافند غیرعامل نشان داده شده است.
 - راهبرد: مقام معظم رهبری پدافند غیرعامل را مصون سازی برای انسان می‌داند، استراتژیست‌های دنیا برای طراحی استراتژیک خودشان معمولاً از تشبیه به بدن انسان استفاده می‌کنند و مقام معظم رهبری نیز پدافند غیرعامل را به سیستم بدن مقایسه کرده‌اند و مفهوم آن است که اگر دشمن تهاجمی انجام دهد اثری نکند و سطح ایمنی بدن را بی‌اثر میکند و ادامه دادند چه خوب است این مصونیت برای کشور انجام پذیرد و این مصونیت سازی با پدافند غیرعامل صورت می‌گیرد. ایشان یکی از نقش‌های مهم پدافند غیرعامل را حفظ دستاوردهای نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران می‌دانند. در این راستا و بر اساس منویات و سیاست‌های ابلاغی راهبردهایی که بر اساس اهداف به منظور رفع نقاط ضعف و تهدید و تقویت نقاط قوت و فرصت‌ها برای مدیریت شهری تبیین می‌گردد به شرح ذیل می‌باشد:
 ۱. افزایش طراحی و ایجاد سیستم فرماندهی نگاه تلفیقی جامعه محوری-سازمان محوری مدیران شهری به دفاع غیرعامل در شهرها و اهمیت آن.
 ۲. به حداکثر رساندن آستانه مقاومت مردم و مدیران شهری از طریق آموزش سبک زندگی اسلامی و فرهنگ ایثار و شهادت و انجام تمرینات آمادگی با بهره‌گیری از رسانه فراگیر.
 ۳. نهادینه نمودن اصول، الزامات و ملاحظات پ.غ.ع در پیوست کلیه طرح‌های جامع و تفصیلی شهرهای بالای ۲۵ هزار نفر جمعیت و طرح‌های شهرهای کوچک تر جهت ساماندهی جمعیت.
 ۴. ساماندهی و ایجاد ساز و کار مناسب برای ایجاد پایگاه‌های مدیریت بحران محله‌ای و مجتمع‌های دروازه‌ای برای اسکان موقت.
۵. خودکفا در اداره‌ی پایدار خود در شرایط تهدید با اقتدار سیاسی حداکثری و استفاده از بسیج سازمان‌های مردم نهاد.
 ۶. ایجاد رویکرد محله محوری و سلسله مراتبی در طرح‌های آمایش سرزمینی شهری بر مبنای اصول و ملاحظات پ.غ.ع.
 ۷. مشارکت مردم در اداره پایدار و امن شهرها.
 ۸. جانمائی محل‌هایی برای تخلیه و بازیافت آوارهای ساختمانی، پسماندها و قبرستان‌های اضطراری.
 ۹. نوسازی شبکه‌ی انشعابات خدماتی عمومی و مقاوم‌سازی ابنیه و تجهیزات با تکنولوژی بومی در سطح مدیریت شهری.
 ۱۰. به حداکثر رساندن پراکندگی و استتار مراکز مهم و سیار نمودن تجهیزات شهری برای پایدارسازی و ایمن نمودن زیرساخت‌ها، مراکز حساس و مهم در محدوده شهری.
 ۱۱. احداث مراکز، مخازن و سیلوهای نگهداری ذخایر راهبردی و مایحتاج اساسی مردم توأمان در محلات و مناطق شهری، اردوگاه‌های دروازه‌ای و حریم شهرها.
 ۱۲. آموزش پرسنل سامانه متروها و برگزاری مانورهای عملیاتی به منظور آمادگی در تخلیه سریع مسافری، کنترل مبادی ورودی و خروجی‌ها از طریق سامانه هوشمند.
 ۱۳. افزایش اقدامات تأمینی، سازه‌های بازشو، ایستگاه‌های تخلیه و پمپاژ آب و درب‌های قابل انسداد در تونل متروها برای جلوگیری از نفوذ سیل به داخل ایستگاه‌های مترو.
 ۱۴. ایجاد تسهیلات ویژه شهرسازی و مالی برای نوسازی بافت‌های فرسوده و ناپایدار و ساماندهی مناطق حاشیه نشین غیررسمی شهرها با رویکرد تشویق به مهاجرت معکوس.
 ۱۵. به حداکثر رساندن استفاده از سامانه ارتباطات جمعی جهت تقویت روحیه مردم در زمان بروز تهدیدات.

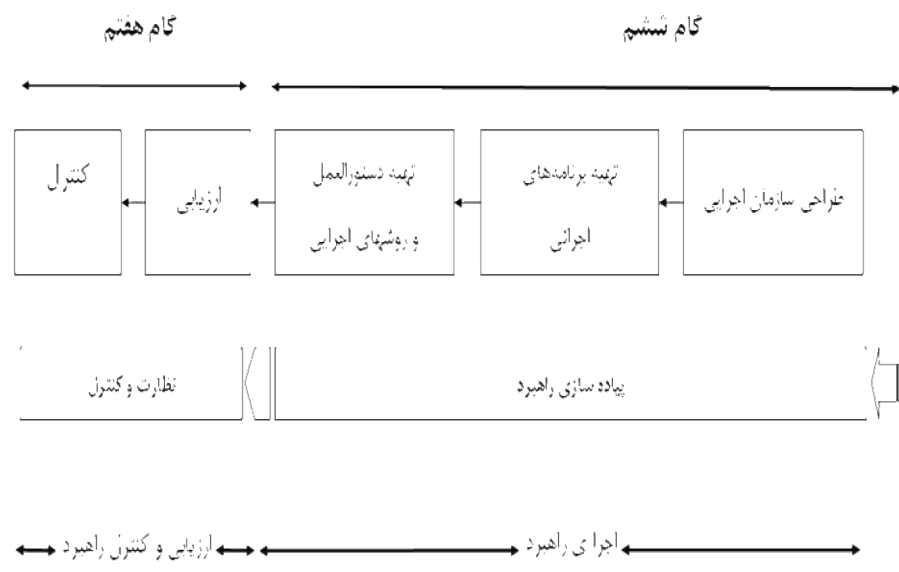
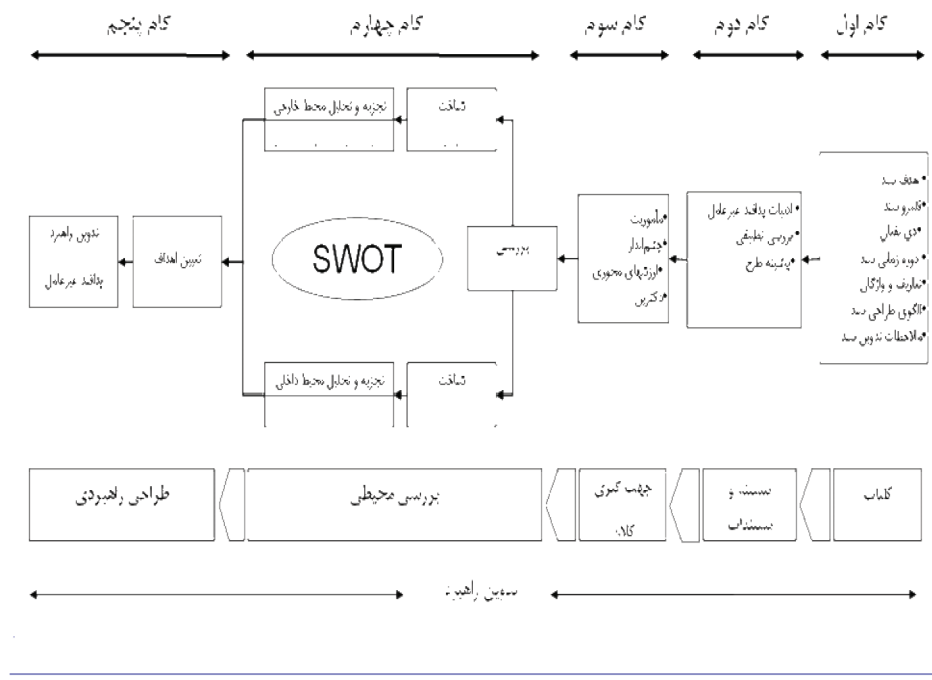
الزامات تحقق راهبردها:

از آنجائیکه اتخاذ راهبرد مبتنی بر ۱ تا ۳ هدف تحقیق ما می‌باشد برای دسترسی به تحقق راهبردها الزاماتی مورد نیاز می‌باشد که در جدول (شماره ۲) الزامات مربوطه بتفکیک موضوعات آموزشی، قانونی، بودجه‌ای، ساختاری و غیره آورده شده است.

جدول ۲. الزامات تحقق راهبرد

شماره	راهبرد	هدف	الزام تحقق راهبرد
۱	افزایش طراحی و ایجاد سیستم فرماندهی نگاه تلفیقی جامعه محوری-سازمان محوری مدیران شهری به دفاع غیرعامل در شهرها و اهمیت آن.	۱- افزایش طراحی و ایجاد سیستم فرماندهی نگاه تلفیقی جامعه محوری- سازمان محوری مدیران شهری به دفاع غیرعامل در شهرها و اهمیت آن.	وجود ساختار جامع ملی در کشور
۲	به حداکثر رساندن آستانه مقاومت مردم و مدیران شهری از طریق آموزش سبک زندگی اسلامی و فرهنگ ایثار و شهادت و انجام تمرینات آمادگی با بهره‌گیری از رسانه فراگیر.	۱- ایجاد نظام جامع پ.غ.ع مردم‌دار، مردم‌یار، مردم‌وار با ویژگی خوداتکائی، چندمنظوره با قابلیت امداد و نجات، اداره و صیانت از مردم، تخلیه و اسکان اضطراری و تداوم کارکردهای ضروری با مدیریت یکپارچه و هماهنگ شهری برای فرماندهی حادثه (U.C.S). ۲- طراحی و پیاده سازی نظام مدیریت پایدار و معتمد مردمی، توانمند، اثربخش، منسجم، آموزش دیده و آمادگی اداره آرمانی شهر در صیانت از جمعیت شهری.	دوره‌های آموزش کوتاه، میان و بلند مدت برای مدیران و مردم
۳	نهادینه نمودن اصول، الزامات و ملاحظات پ.غ.ع در پیوست کلیه طرح‌های جامع، تفصیلی و هادی شهرها جهت ساماندهی جمعیت	۱- افزایش طراحی و ایجاد سیستم فرماندهی نگاه تلفیقی جامعه محوری- سازمان محوری مدیران شهری به دفاع غیرعامل در شهرها و اهمیت آن.	تصویب قوانین و مقررات مورد نیاز در مجلس، دولت، شورایی شهری و معماری کشور و کمیسیون ماده ۵ شهرها
۴	ساماندهی و ایجاد ساز و کار مناسب برای ایجاد پایگاه‌های مدیریت بحران محله‌ای و مجتمع‌های دروازه‌ای برای اسکان موقت.	۵- ایجاد نظام تسهیل مدیریت بحران شهری در کاهش آسیب پذیری‌ها.	تصویب ساختارهای مورد نیاز سازمان مدیریت بحران کشور و سازمان پ.غ.ع کشور
۵	خودکفا در اداره‌ی پایدار خود در شرایط تهدید با اقتدار سیاسی حداکثری و استفاده از فرهنگ بسیجی مردم و سازمان‌های مردم نهاد.	۲- طراحی و پیاده سازی نظام مدیریت پایدار و معتمد مردمی، توانمند، اثربخش، منسجم، آموزش دیده و آمادگی اداره آرمانی شهر در صیانت از جمعیت شهری.	خوداتکائی شهرداری‌ها در ایجاد درآمدهای پایدار و سازمان‌های مدیریت بحران خودکفا
۶	ایجاد رویکرد محله محوری و سلسله مراتبی در طرح‌های آمایش سرزمینی شهری بر مبنای اصول و ملاحظات پ.غ.ع.	۸- مقاوم سازی بافت‌های فرسوده ناپایدار شهری و شبکه انشعابات خدمات عمومی.	وجود سازمان‌های مشارکت و سرمایه‌گذاری در شهرداری‌ها برای ساماندهی بافت‌های فرسوده و ناپایدار
۷	مشارکت مردم در اداره پایدار و امن شهرها.	۲- طراحی و پیاده سازی نظام مدیریت پایدار و معتمد مردمی، توانمند، اثربخش، منسجم، آموزش دیده و آمادگی اداره آرمانی شهر در صیانت از جمعیت شهری.	آموزش (مذکور در ردیف ۲ فوق)
۸	جانمایی محل‌هایی برای تخلیه و بازیافت آوارهای ساختمانی، پسماندها و قبرستان‌های اضطراری.	۳- ایجاد مدیریت یکپارچه و وظایف‌مند شهری در صیانت از جمعیت شهری دفع، بازیافت و دفن.	لحاظ پیوست ویژه در طرح‌های جامع، تفصیلی و هادی شهرها
۹	نوسازی شبکه‌ی انشعابات خدماتی عمومی و مقاوم‌سازی ابنیه و تجهیزات با تکنولوژی بومی در سطح مدیریت شهری.	۸- مقاوم سازی بافت‌های فرسوده ناپایدار شهری و شبکه انشعابات خدمات عمومی.	تأمین اعتبارات و بودجه مورد نیاز

شماره	راهبرد	هدف	الزام تحقق راهبرد
۱۰	به حداکثر رساندن پراکندگی و استتار مراکز مهم و سیار نمودن تجهیزات شهری برای پایداری و ایمن نمودن زیرساختها و مراکز حساس و مهم در محدوده شهری	ایجاد نظام جامع پ.غ.ع مردم‌دار، مردم‌یار، مردم‌وار با ویژگی خوداتکائی، چندمنظوره با قابلیت امداد و نجات، اداره و صیانت از مردم، تخلیه و اسکان اضطراری و تداوم کارکردهای ضروری با مدیریت یکپارچه و هماهنگ شهری برای فرماندهی حادثه (U.C.S).	ساختار و آموزش (مذکور در ردیف‌های ۱ و ۲ فوق)
۱۱	احداث مراکز، مخازن و سیلوهای نگهداری ذخایر راهبردی و مایحتاج اساسی مردم تومان در محلات و مناطق شهری و در اردوگاه‌های دروازه‌ای و حریم شهر.	۴- ایجاد نظام مصونیت لازم در زیرساختها در کلان شهر در ارتباط با ذخایر راهبردی، مایحتاج اساسی در برابر تهدیدات حوزه مردمی.	تأمین اعتبارات و بودجه مورد نیاز (مذکور در بند ۹ فوق)
۱۲	آموزش پرسنل سامانه متروها و برگزاری مانورهای عملیاتی به منظور آمادگی در تخلیه سریع مسافری، کنترل مبادی ورودی و خروجی‌ها از طریق سامانه هوشمند	۶- ایجاد نظام شبکه حمل و نقل درون شهری (قطار شهری) پایدار، ایمن، با قابلیت تخلیه اضطراری جمعیت و سامانه مدیریت بحران.	آموزش (مذکور در ردیف ۲ فوق)
۱۳	افزایش اقدامات تأمینی، سازه‌های بازشو، ایستگاه‌های تخلیه و پمپاژ آب و درب‌های قابل انسداد در تونل‌ها برای جلوگیری از نفوذ سیل به داخل ایستگاه‌های مترو.	۶- ایجاد نظام شبکه حمل و نقل درون شهری (به‌ویژه قطار شهری) پایدار، ایمن، با قابلیت تخلیه اضطراری جمعیت و سامانه مدیریت بحران.	طراحی (مذکور در بند ۸ فوق)
۱۴	ایجاد تسهیلات ویژه شهرسازی و مالی برای نوسازی بافت‌های فرسوده و ناپایدار و ساماندهی مناطق حاشیه‌نشین غیررسمی شهرها با رویکرد تشویق به مهاجرت معکوس.	۸- مقاوم سازی بافت‌های فرسوده ناپایدار شهری و شبکه انشعابات خدمات عمومی.	تأمین اعتبارات و بودجه مورد نیاز (مذکور در بند ۹ فوق)
۱۵	به حداکثر رساندن استفاده از سامانه ارتباطات جمعی جهت تقویت روحیه مردم در زمان بروز تهدیدات	۷- ایجاد سامانه شبکه ای اعلان هشدار گسترده و رسانه فراگیر شهری.	آموزش برگزاری مانورهای آمادگی و آموزش همگانی در رسانه‌های جمعی

نمودار ۱. گام های هفت گانه تدوین راهبرد پدافند غیرعامل

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

الف- نتیجه‌گیری. در مجموع پیرو تحقیق ارائه شده نسبت به طراحی و توزیع فرم پرسشنامه ۴۰ سؤالی ویژه اندیشمندان (جدول شماره ۳) نظرات و دیدگاه‌های تعداد ۹ نفر از مدیران و خبرگان دفاع غیرعامل و بحران کشور اخذ گردید که مشاهده گردید اکثریت قریب به اتفاق اندیشمندان اهمیت سؤال «توجه به صیانت از مردم در برابر

تهدیدات» را با بیشترین درجه (خیلی زیاد) در مقایسه با تعداد ۳۹ سؤال دیگر طراحی شده قلمداد نموده‌اند که مستفاد می‌شود تداوم پژوهشی در این موضوع از اوجب واجبات و نیازهای مبرم نظام مدیریت شهری در کشور (به‌ویژه کلان شهر تهران) می‌باشد و که براساس نرم افزار IBM spss amos این مقاله تحلیل آماری گردیده است (مطابق شکل ۲). و بیانگر این حقیقت است

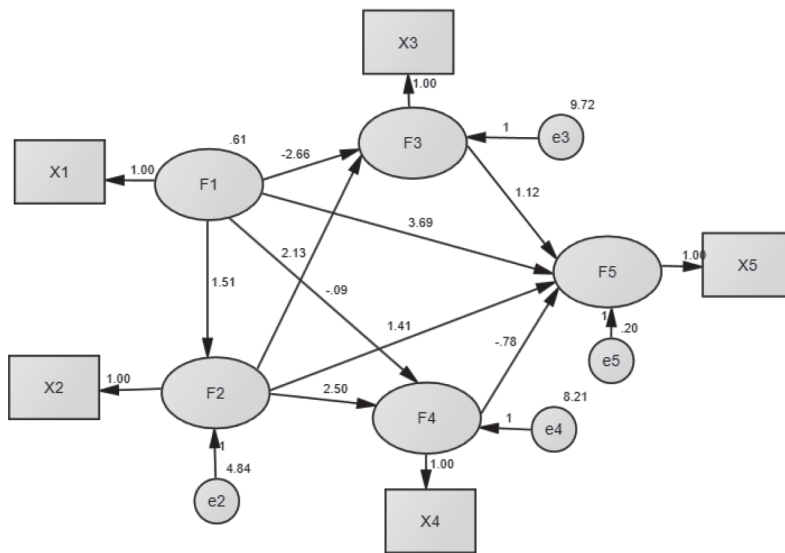
که طبق نظر خبرگان از بین چهار متغیر مکنون «قوانین و مقررات شهری»، «نقش دستگاه های دیگر»، «مولفه های پدافند غیرعامل و بحران» و «مدیریت شهری» بیشترین متغیری که در «صیانت از مردم کلان شهر تهران در برابر تهدیدات» نقش دارد ضرورت برخورداری از قوانین و مقررات شهری، آمایش سرزمینی و طرحهای جامع و تفصیلی شهری با پیوست های تخلیه و ساماندهی جمعیت می باشد (مطابق نمودارهای ۲ و ۳).

جدول ۳. سوالات پرسشنامه خبرگان

ردیف	سوالات	متغیر پنهان
۱	اهمیت توجه به صیانت از مردم در برابر تهدیدات	صیانت از مردم
۲	لزوم مردم محوری کردن اقدامات در برابر تهدیدات شهری.	
۳	میزان نیاز به داشتن نگاه سازمان محوری (دستگاههای عمومی و دولتی) در مواقع بحران در کلان شهر تهران	
۴	ضرورت به حداقل رساندن زمان تخلیه و استقرار جمعیت در اردوگاههای شهر تهران	
۵	ضرورت وجود شبکه تخلیه جمعیت، پناهگاهها و اردوگاهها در کلان شهر تهران.	
۶	میزان نیاز به تمرین و مانور تخلیه جمعیت	
۷	میزان مقاومت مراکز امن پناهگاههای جمعیتی در برابر سلاح های نوین دشمن.	
۸	میزان کفایت محلهای اسکان موقت در برابر تهدیدات غیر طبیعی.	
۹	میزان نیاز به تامین قبرستانهای اضطراری برای مواقع بحران در کلان شهر تهران.	
۱۰	میزان تدقیق و تسهیل در قوانین و مقررات مدیریت شهری	قوانین شهری
۱۱	ضرورت برخورداری کلان شهر تهران از آمایش سرزمینی در طرح های تخلیه و ساماندهی جمعیت.	
۱۲	ضرورت برخورداری کلان شهر تهران از طرح های جامع و تفصیلی شهری با پیوست تخلیه و ساماندهی جمعیت.	
۱۳	لزوم تسهیل در مدیریت بحران.	پدافند غیرعامل
۱۴	نیاز به طرح جامع تخلیه و ساماندهی جمعیت.	
۱۵	لزوم تحقق مولفه های پدافند غیرعامل در مدیریت شهری (پراکنندگی، فریب و غیره)	
۱۶	لزوم بین المللی سازی ساختار فرماندهی یکپارچه حادثه در کلان شهر تهران.	
۱۷	میزان آسیب پذیری مراکز حیاتی و حساس پایتخت در برابر تهدیدات سلاح های دشمن.	
۱۸	نقش دفاعی سازمانهای مردم نهاد در برابر تهدیدات شهری.	
۱۹	میزان آسیب پذیری مراکز حیاتی و حساس کلان شهر تهران در برابر جاسوسی سنجنده ها.	
۲۰	احتمال اتخاذ راهبرد جنگ «بی قاعده- مردم محور» توسط دشمن علیه شهروندان	

ردیف	سئوالات	متغیر پنهان
۲۱	ضرورت انتقال تاسیسات پرخطر به خارج از کلان شهر تهران.	نقش دستگاه های دیگر
۲۲	میزان آمادگی سازمانها در برابر تهدیدات طبیعی پیش بینی نشده در کلان شهر تهران.	
۲۳	میزان نیاز به خودکفایی ملی در ساخت و تولید تجهیزات قطارشهریهای کشور.	
۲۴	ضرورت استفاده از ظرفیتهای بالای علمی دانشگاهی در طرحهای پدافند غیرعامل شهرها.	
۲۵	میزان تاثیر جنگ اقتصادی دشمن در تامین تجهیزات مهم خدمات شهری	
۲۶	نقش موثر بسیج درکاهش آسیب بحران های احتمالی در کلان شهر تهران	
۲۷	میزان نیاز به استفاده از سیاستهای تشویقی دولت در جهت مهاجرت معکوس به کلان شهر تهران.	
۲۸	نیاز به خودکفایی در تولید تجهیزات مهم شهری	مدیریت شهری
۲۹	میزان نیاز به چندمنظوره نمودن زیرساخت ها و اماکن شهری	
۳۰	نقش مدیران شهری متعهد و ماهر در کنترل بحرانها.	
۳۱	کافی بودن تعداد مراکز ذخیره مایحتاج عمومی مردم	
۳۲	میزان آمادگی حمل و نقل عمومی شهری در تخلیه اضطراری جمعیت در کلان شهر تهران.	
۳۳	میزان نیاز به تقویت سامانه شبکه اعلان هشدار گسترده در کلان شهر تهران.	
۳۴	میزان نیاز به مقاوم سازی بافتهای فرسوده و ناپایدار شهری و شبکه انشعابات خدمات عمومی.	
۳۵	میزان تهدید امنیتی مناطق حاشیه نشین و غیررسمی در مواقع بحران.	
۳۶	ضرورت برگزاری دوره های آموزشی ویژه برای مدیران شهری در برابر تهدیدات.	
۳۷	میزان موفقیت مدیران شهری در بهره گیری از اقلیم و توپوگرافی متنوع کلان شهر تهران در برابر تهدیدات.	
۳۸	نیاز به برخورداری از رسانه فعال شهری در برابر تهدیدات کلان شهر تهران	
۳۹	میزان کفایت محلهای تخلیه و بازیافت پسماند و آوارهای ساختمانی در کلان شهر تهران.	
۴۰	داشتن رویکرد محله محوری در اداره کلان شهر تهران.	

نامگذاری متغیرها و پیاده سازی در آموس

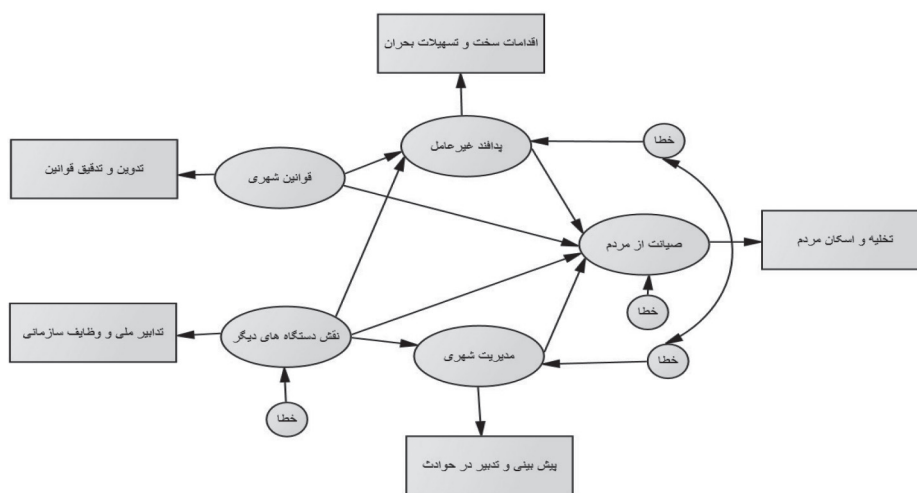

شکل ۲: ----

محاسبات و شاخص‌های مدل در آموس

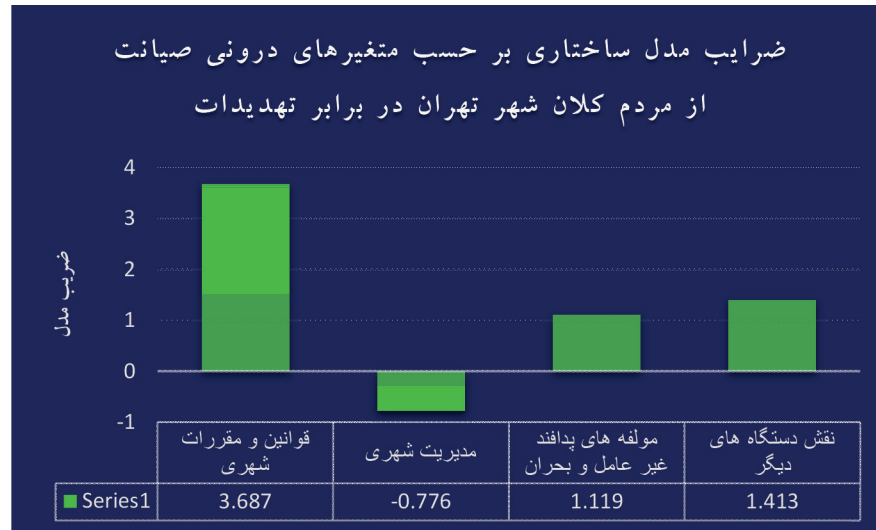
خلاصه مدل	
Number of distinct sample moments:	5
Number of distinct parameters to be estimated:	4
Degrees of freedom (15 - 14):	1

براساس محاسبات مدل پیشنهادی اولیه را به صورت زیر اصلاح می‌کنیم:

شکل ۳. اصلاحی نتایج، ماخذ: یافته‌های تحقیق.

تحلیل متغیر صیانت از مردم کلان شهر تهران در برابر تهدیدات: در مدل ساختاری معادله به دست آمده برای متغیرهای درونی صیانت از مردم به صورت زیر است:
 صیانت از مردم = (پدافند غیر عامل $\times 1,11$) + (نقش دستگاه‌های دیگر $\times 1,41$) - (مدیریت شهری $\times 0,776$) + (قوانین شهری $\times 3,687$) + (خطا)

نمودار ۲. ضرایب مدل ساختاری؛ ماخذ: یافته های تحقیق.

با حذف متغیر با ضرایب منفی می توان اثر هر یک از عوامل در ازای یک واحد تغییر را بر متغیر صیانت از مردم مشاهده نمود.

نمودار ۳. درصد تاثیر عوامل صیانت از مردم با ضرایب مثبت به ازای هر واحد ماخذ: یافته های تحقیق.

با توجه به ضرایب محاسبه شده، از میان عوامل موثر بر صیانت از مردم کلان شهر تهران در برابر تهدیدات به ترتیب قوانین و مقررات شهری با تاثیر ۵۹% سپس نقش دستگاه‌های دیگر با ۲۳% و مولفه‌های پدافند غیر عامل و بحران با ۱۸% به دست آمد. نتیجه فوق تصریح می نماید که نقش قوانین و مقررات در صیانت از مردم بیشترین اهمیت را داراست.

ب: پیشنهادها

الف) پیشنهادهای اجرایی

۱. راهبردهای مستخرجه این تحقیق توسط دستگاه های ذیربط مبنای عمل قرارگیرد.
۲. ساختار مستقلی درکشور جهت صیانت از مردم در برابر تهدیدات اجتماعی کلان شهرها (بویژه تهران) نظرگرفته شود و در این راستا ابعاد دیگر جنگ و تهدید (جنگ های نوین) موردتوجه قرارگیرد و خصوصا مقابله باتهدیدات فرهنگی واجتماعی در الویت قرارگیرد.

ب) پیشنهادهایی برای تحقیقات بعدی

۱. تأکید پژوهش های آتی بر ساختار تلفیقی و مشترک مدیریت صحنه بحران های طبیعی و غیرطبیعی با رویکرد پدافند غیرعامل معطوف شود.
۲. بررسی هر یک از تهدیدات نوین دشمن به صورت جداگانه و سناریو سازی آنها و اتخاذ بهترین الگو در جهت صیانت از مردم.
۳. انجام پژوهش درخصوص الگوی مدیریت شهری با کاربردهای چندمنظوره در شرایط جنگ های نوین دشمن.

منابع و ماخذ

۱. قرآن کریم، تفسیرنمونه، آیت اله مکارم شیرازی، ناصر، (۱۳۸۷)، جلد۱۲، تهران، دارالکتب الاسلامیه
۲. نهج البلاغه، ترجمه: محمد دشتی، (۱۳۸۰)، تهران، انتشارت عماد، چاپ چهارم
۳. امام خمینی(رضوان اله تعالی علیه)، (۱۳۷۸) صحیفه نور، مجلدات ۲۱-۱، تهران، دفتر حفظ و نشر آثار امام(رحمة اله علیه)، چاپ سوم
۴. مقام معظم رهبری(رضوان اله تعالی علیه) مجموعه بیانات، قابل دسترسی در: WWW.Khamenei.ir
۵. اسکندری، حمید، (۱۳۹۴)، دانستنی های پدافند غیر عامل، چاپ ۶ (ویرایش ۴)، تهران، بوستان حمید

۶. بحرانی، عبدالله، (۱۳۸۰)، تحف العقول، احادیث امام صادق(علیه السلام)، ترجمه: جعفری، بهراد، تهران، دارالکتب الاسلامیه.
۷. بیگی، ف.، (۱۳۷۳)، نیاز امروز، ضرورت فردا، اهمیت نقش مدیریت شهری، مجله تدبیر شماره ۵۵
۸. جلالی فراهانی، غلامرضا و هاشمی فشارکی، سیدجواد، (۱۳۸۹)، پدافند غیرعامل در آینه قوانین و مقررات، تهران، سازمان پدافند غیرعامل
۹. داوری، علی و رضازاده، آرش، (۱۳۹۲)، «مدل سازی معادلات ساختاری با نرم افزار PLS»، تهران: سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی. چاپ اول.
۱۰. دهخدا، علی اکبر، (۱۳۷۳)، لغت نامه دهخدا، جلد های سوم و هفتم، انتشارات دانشگاه تهران
۱۱. امام خمینی(رضوان اله تعالی علیه)، (۱۳۹۱) رساله توضیح المسائل، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (س)، چاپ هشتم
۱۲. دیوسالار، عبدالرسول (۱۳۸۶)؛ مقدمه ای بر محیط شناسی نظامی و جنگ های اطلاعاتی، انتشارات دانشگاه صنعتی مالک اشتر، تهران.
۱۳. شهردار، شهاب الدین و حسینی، سید حسین، (۱۳۹۳)، مدیریت شهری و پدافند غیر عامل شهری، دانشگاه جامع امام حسین(ع).
۱۴. طلائی، مرتضی، (۱۳۸۹)، پدافند غیرعامل فرهنگی با رویکرد قدرت نرم، گروه مجازی خبرگزاری فارس. www.farsnews.com
۱۵. عباس زاده، حسن، (۱۳۹۴)، رساله تدوین راهبردهای پدافند غیرعامل جهت مقابله با تهدیدات علیه تأسیسات پتروشیمی، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده دفاع ملی.
۱۶. عرب، امیرحسین وستاره، علی اکبر، (۱۳۹۲)، الگوی مدیریت پدافند غیرعامل در طرح های شهری، تهران، دانشگاه صنعتی مالک اشتر، پژوهشکده شهرسازی و معماری دفاعی.
۱۷. فرزاد بهتاش، محمدرضا و آقابابایی، محمدتقی، (زمستان ۱۳۹۰)، مفاهیم پدافند غیرعامل در مدیریت شهری با تمرکز بر شهر تهران، مرکز مطالعات و برنامه ریزی شهر

- (تهران). دانش شهر، ۳۷.
۱۸. کارگر، بهمن، (۱۳۹۳)، امنیت شهری، انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
۱۹. کرمی، رضا وشهلائی، ناصر. (۱۳۹۱)، راهبردهای مقابله با تهدید نرم دشمن، امنیت پژوهی، ش ۳۸
۲۰. گروه مطالعاتی دوره اول مدیریت راهبردی پدافند غیرعامل، (۱۳۹۴)، ارائه طرح راهبردی دفاع غیرعامل کشور، تهران، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده دفاع ملی.
۲۱. نوروزی، محمدتقی، (۱۳۸۵)، فرهنگ دفاعی - امنیتی، تهران، انتشارات سنا.
۲۲. نیک گوهر، عبدالحسین، (۱۳۶۹)، میانی جامعه شناسی، بی جا، رایزن.
23. Alexander,ender , (2002) , Constructing international Politics. International Security, Vol.20, No.1
24. Bosh, George, w,)2003(, National Strategy for the physical protection of critical infrastructure and key assets,The Department of Homeland Security
25. kharamoh kondeh, al. hassan, (1977. 2007), Security system transformation in Sierra Leone, edited by dr paul Jackson, university of Birmingham
۲۶. دانشنامه آزاد، (۱۳۹۶)، شهر تهران، قابل دسترسی در: ویکی پدیا
[wiki https://fa.m.wikipedia.org](https://fa.m.wikipedia.org/wiki) .۲۷
۲۸. مجمع تشخیص مصلحت نظام، سیاست های کلی، قابل دسترسی در: maslahat.ir
۲۹. سازمان پدافند غیرعامل کشور، سند راهبردی پنج ساله پدافند غیرعامل، (۱۳۹۲ تا ۱۳۹۶)